

Криміналістична характеристика вбивств при відсутності трупа

Розслідування вбивств при відсутності трупа потерпілого створює певні труднощі у розкритті злочинів проти особи. Якщо при розслідуванні вбивств центральним об'єктом вивчення є труп та оточуюча його речева обстановка,

то у справах про вбивства, де труп потерпілого відсутній, у розпорядженні слідчого іноді є лише одна заява про передбачуване вбивство. Останнє зумовлює специфіку методики розслідування таких вбивств, що виражається у проведенні первісних слідчих дій, висуванні версій, плануванні та організації розслідування.

Відсутність трупа і обґрунтоване припущення щодо вчинення вбивства зосереджують діяльність слідчого на встановленні відомостей, що складають криміналістичну характеристику вбивств при відсутності трупа.

Криміналістична характеристика цього виду злочинів включає до себе такі елементи: спосіб вчинення і спосіб приховування злочину; сукупність типових слідів; особа потерпілого і особа злочинця. Розташування елементів, що стосуються об'єктивної сторони злочину, пояснюється тим, що відносно злочинів даної категорії першочерговим завданням є встановлення події злочину.

За ствердженням 70% співробітників карного розшуку, які брали участь у розшуку злочинців по вбивствам при відсутності трупа і у яких брали інтерв'ю, розшук та розслідування таких злочинів провадяться від потерпілого до злочинця. У зв'язку з тим, що така діяльність здійснюється в умовах відсутності трупа особи, яка зникла, у працівників, які проводять розслідування, часто відсутня інформація щодо способу вчинення та способу приховання злочину. Невизначеність способу вчинення злочину дозволяє лише попередньо висунути версії про спосіб вчинення вбивства та про особу, яка його вчинила. Частіше про спосіб скоєння вбивства можна зробити висновок по слідах або знаряддях, знайдених на місці огляду, обшуку, але найчастіше на первісному етапі розслідування має місце лише припущення щодо способу вчинення вбивства при відсутності трупа, що ґрунтується на чинниках, які його детермінують. Це можуть бути об'єктивні та суб'єктивні чинники. Проведені дослідження показали, що злочинець, який готується до вчинення вбивства з наступним прихованням трупа, відшукує такий спосіб вчинення вбивства, що дозволить йому заподіяти смерть потерпілому «непомітно» для сторонніх.

Дефіцит інформації на етапі проведення первісних слідчих дій щодо розслідування таких вбивств дозволяє

зробити висновок про особливе значення розумової діяльності слідчого, пов'язаної з аналізом наявної інформації та висуванням версій, як правило, типових (щодо місця вбивства, способу приховання, мотиву вбивства, особи, яка його вчинила).

Важлива інформація для висування версій щодо особи, яка вчинила злочин, міститься не лише в матеріальних слідах, виявлених при проведенні оглядів та обшуків, а й в «доказах поведінки» підозрюваної особи. Можна виділити наступні докази поведінки:

а) поширення винним неправдивих відомостей про причини вибуття зниклого з місця його останнього перебування;

б) схилення винним свідків до дачі неправдивих показань про знаходження його (винного) в певний час разом з ними;

в) обман свідків винним відносно часу перебування його (винного) разом з ними (обґрунтування чи підготовка алібі);

г) порушення винним звичайного укладу свого життя;

г) поінформованість особи про вбивство зниклого (вина поінформованість).

На особу, яка вчинила злочин, можуть вказувати: наявність неприязних стосунків потерпілого з певною особою, явний мотив вбивства, схильність потерпілого до віктимної поведінки, спосіб приховання вбивства. Останній складається із низки обов'язкових дій щодо приховання злочину, що утворює декілька самостійних способів приховання, об'єднаних єдністю наміру — приховати вчинений злочин. Невиконання хоча б одного з них означає неповне приховання злочину. Основним же способом приховання вбивства, за яким визначають спосіб приховання в цілому, є спосіб приховання трупа потерпілого.

Найбільш істотною ознакою змісту криміналістичної характеристики є дані про закономірні зв'язки між її елементами. Взаємозв'язок елементів криміналістичної характеристики полягає в тому, що за наявності одного елемента закономірним є й присутність іншого. Шляхом використання таких зв'язків слідчий, маючи інформацію про один із елементів, робить висновок про наявність інших, ще не встановлених.

Видається за рішенням Вченої ради Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності АПрН України (протокол від 11 лютого 1998 р. № 2)

Використання досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю: Матеріали науково-практичної конференції. 19 листопада 1997 р., м. Харків / Відп. ред. проф. В. С. Зеленецький, доц. Л. В. Дорош. — Харків: Право, 1998. -228 с.

ISBN 966—7146—17—0

У збірнику матеріалів науково-практичної конференції (Харків, 19 листопада 1997 р.) відображені потреби подальшого удосконалення діяльності правоохоронних органів у боротьбі з окремими видами тяжких злочинів, перш за все зі злочинами терористичної спрямованості та злочинами в сфері економіки і фінансів, що неможливо без використання досягнень науки і техніки.

Для фахівців та широкого кола осіб, яких цікавлять проблеми боротьби зі злочинністю.

В 1203021100—015
«Право»—98

ББК 67.3

ISBN 966—7146—17—0

© НДІВПЗ АПрН
України, 1998
© «Право», 1998